

QP Code : 13007

(3 Hours)

[Total Marks : 100

1. Answer in one and two sentences :

20

- (a) Who declares 'Lockout' and who declares 'strike'?
- (b) Give two grounds for declaring 'Lay Off' under ID Act.
- (c) Which court can take 'cognizance' of offence under MRTU & PULP Act?
- (d) What Trade Union can do for seeking 'recognition' under MRTU & PULP Act?
- (e) What do you mean by Model Standing Order?
- (f) What do you mean by 'Employment injury'?
- (g) Whether written demand necessary for raising industrial disputes under ID Act?
- (h) What is the meaning of 'during the course of employment and out of employment' under E.C. Act.
- (i) Give two misconducts under S.O.
- (j) Can an establishment be re-opened after closure is effected under ID Act?

2. Write short notes on any four :

20

- (a) "Lay-off" Compensation under ID Act
- (b) "Retrenchment" compensation under ID Act
- (c) "Recognition of Trade Unions" under MRTU & PULP Act
- (d) Rights of "unrecognized" Union under MRTU & PULP Act
- (e) "Model" Standing Orders under I.E. (SO) Act.
- (f) Permanent Disability

3. Solve any two :

12

- (a) Employee was persuading his fellow employee to join an unrecognized trade union. When employer learnt it, he transferred him under management policy.
 - (i) Is it anyway unfair labour practice under MRTU Act?
 - (ii) What action employee can take under MRTU Act?
- (b) One person religiously comes daily and sweeps and cleans the floor of the Temple. The Temple Trustees even pays for sweeping and cleaning the floor. One day, Trustees disallowed sweeping and cleaning of the floor and made it clear that no payment will be made to him for sweeping

(TURN OVER)

QP Code : 13007

2

and cleaning the floor. The Temple has many shops and those are used for selling necessities of the devotees. Temple also has rooms which are given to devotees coming from outstation on payment of charges.

- (i) Can the person claim to be a 'workman' and raise an industrial dispute ?
- (ii) Is temple an 'Industry' under the ID Act ?
- (c) A resident deployed a workman for repairing his terrace of the house.
 - (i) Is resident an employer under E.C. Act ?
 - (ii) Will workman be entitled to claim compensation, if he was deployed by Contractor who is taking Building Repairing Work ?

4. Answer any **four** of the following.

48

- (a) Discuss Modern Theory of 'Collective Bargaining' and advantages/ disadvantages of 'Collective Bargaining'
 - (b) Explain 'Conciliation' and 'Settlement' under ID Act.
 - (c) Discuss 'Casual', 'Temporary' and 'Seasonal' workmen under ID Act.
 - (d) Discuss 'Workman' and 'earning capacity' of workman under E.C. Act.
 - (e) Discuss unfair labour practices on the part of Trade Unions under MRTU & PULP Act.
 - (f) Discuss punishments for proved misconduct under the I.E. (SO) Act.
-

१. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (उत्तरे दोन वाक्यांपेक्षा जास्त नसावीत)
- (अ) "टाळेबंदी" कोण घोषित करतो व "संप" कोण घोषित करतो ?
- (ब) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत "कामबंदी" चे कोणतेही दोन कारणे द्या.
- (क) एम.आर.टी.यू. व पी.यू.एल.पी. अंतर्गत गुन्हाची दखल कोणते न्यायालय घेऊ शकते ? २०
- (ड) एम.आर.टी.यू. व पी.यू.एल.पी. कायद्यांतर्गत मान्यता मिळविण्यासाठी कामगार संघटनेस काय करावयास हवे ?
- (इ) नमुनेदार स्थायी आदेश म्हणजे काय ?
- (फ) "रोजगार हानी" म्हणजे काय ?
- (ग) औद्योगिक विवाद कायद्यांतर्गत विवाद उपस्थित करण्यासाठी लिखित मागणीची गरज असते काय ?
- (त) कामगार नुकसान भरपाई कायद्यांतर्गत "कामाच्या वेळत" व "कामाशी निगडित" म्हणजे काय ?
- (थ) स्थायी आदेशांतर्गत कोणतेही दोन गैरवर्तने लिहा.
- (द) औद्योगिक विवाद कायद्यांतर्गत औद्योगिक आस्थापना बंद केल्यानंतर पुन्हा सुरु करता येते का ?

२. टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

२०

- (अ) औद्योगिक विवाद कायद्यांतर्गत "कामबंदी" ची नुकसान भरपाई.
- (ब) औद्योगिक विवाद कायद्यांतर्गत "कामगार कपात" ची नुकसान भरपाई.
- (क) एम.आर.टी.यू. व पी.यू.एल.पी. "कायद्यांतर्गत कामगार संघटनेची मान्यता".
- (ड) एम.आर.टी.यू. व पी.यू.एल.पी. "कायद्यांतर्गत अमान्य संघटनेचे" अधिकार.
- (इ) औद्योगिक आस्थापन (स्थायी आदेश) कायद्यांतर्गत "नमुनेदार स्थायी आदेश".
- (फ) कायमस्वरूपी अपंगत्व.

३. खालील प्रश्नांची उत्तरे कारणासहित लिहा (कोणतेही दोन)

१२

- (अ) एका कर्मचार्याने त्याच्या सहकर्मचारीस मान्यता नसलेल्या कामगार संघटनेत सहभाग घेण्यास अनुरोध केला. जेव्हा ही बाब मालकाच्या लक्षात आली तेव्हा मालकाने व्यवस्थापन घोरणांतर्गत सदर कर्मचार्याची बदली केली.
- (१) एम.आर.टी.यू. कायद्यांतर्गत ही बाब अनुचित कामगार व्यवहार ठरू शकते का ?
- (२) एम.आर.टी.यू. कायद्यांतर्गत सदर कर्मचारी काय कारवाई करू शकतो.

(TURN OVER)

QP Code : 13007

4

(ब) एक व्यक्ती धार्मिक दृष्टिकोनातून दररोज देवळात जाऊन तेथील फरशी झाडून व धुवून घेत होता. देवळातील विश्वस्त त्यासाठी त्या व्यक्तीस बरील कामाचा मोबदला देखील देत होते. एके दिवशी देवळाच्या विश्वस्तांनी त्या व्यक्तीस फरशीची सफाई करण्यास मनाई केली, व त्यासाठी त्या व्यक्तीला काहीही मोबदला मिळणार नाही, हेही स्पष्ट केले. देवस्थानांच्या मालकीची बरेचशी दुकाने असून ती भक्तांच्या गरजेची वस्तू विकणेसाठी वापरली जातात. देवस्थानच्या ताब्यात काही खोल्याही असून त्या खोल्या बाहेरगावाहून येणाऱ्या भक्तांसाठी पैसे आकारून दिल्या जातात.

- (१) बरील व्यक्ती स्वतःस कामगार म्हणून औद्योगिक विवाद उपस्थित करून शकतो का ?
- (२) औद्योगिक विवाद कायद्यांतर्गत देवस्थान उद्योग (इंडस्ट्री) ठरू शकतो का ?

(क) एका रहिवाश्याने त्याच्या घराची गच्ची दुरूस्त करण्यासाठी एका कामगाराला काम दिले.

- (१) कर्मचारी नुकसान भरपाई कायद्यांतर्गत सदर रहिवासी मालक आहे का ?
- (२) जर सदर कामगाराची नेमणूक इमारत दुरूस्तीचे काम घेणाऱ्या कंत्राटदाराने केली असेल, तर त्या कामगाराला नुकसना भरपाईचा हक्क प्राप्त होऊ शकतो का ?

४. कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

४८

- (अ) सामुदायिक वाटाघाटीच्या आधुनिक सिद्धांतावर चर्चा करा आणि सामुदायिक वाटाघाटीचे फायदे व तोटे विशद करा.
- (ब) औद्योगिक विवाद कायद्यांतर्गत "समेट (कंसीलीअेशन) व तडजोड (सेटलमेंट)" स्पष्ट करा.
- (क) औद्योगिक कामगार कायद्यांतर्गत "नीमित्तिक" "तात्पुरते" व "हंगामी कामगारावर" चर्चा करा.
- (ड) कर्मचारी नुकसान भरपाई कायद्यांतर्गत कामगार व कमाईची क्षमता या संकल्पना स्पष्ट करा.
- (इ) एम.आर.टी.यू व पी.यु.पी.एल.पी. कायद्यांतर्गत कामगार संघटनेकडून होणाऱ्या अनुचित कामगार व्यवहारांवर चर्चा करा.
- (फ) औद्योगिक अस्थापना (स्थायी आदेश) कायद्यांतर्गत गैरवर्तन सिद्ध झाल्यास शिक्षेवर चर्चा करा.